

Tajemství zmrtvýchvstání

SERIÁL CESTA K DUCHU(7)

Duchovní cestu založenou na vykoupení z milosti můžeme najít v mnoha náboženských soustavách, ale jen v jedné – v křesťanství – nalézáme vysvětlení její existence. Tato cesta se objevila jako zcela nová a dříve netušená možnost v témže okamžiku dějin, do nějž křesťanství zasazuje pozemské působení Ježíše Krista.

Jediné křesťanství si důsledně uvědomuje zásadní odlišnost éry před příchodem Vykupitele, v níž vykoupení z milosti ještě možné není, a nové éry, v níž má každý člověk přístup ke svobodě ne za své zásluhy, ale proto, že za něj již bylo zapláceno výkupné. Jediné křesťanství také popisuje událost vysvětlující tento světodějný přelom – zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Zmrtvýchvstání je klíčovou skutečností křesťanství a nezbytnou podmínkou křesťansky pojaté spásy. „Pokud nebyl Kristus vzkříšen, pak je prázdná naše zvěst i naše víra,“ píše apoštol Pavel v prvním listě Korintňanům; křesťanská zvěst i víra jsou založeny na tom, že Kristus zemřel, ovšem místo toho, aby smrt přemohla jeho, zvítězil on nad ní. Toto vítězství odlišuje Ježíše Krista ode všech jiných velikých postav duchovních dějin, ode všech učitelů a proroků. Nemámeli ovšem tuto Kristovu jedinečnost chápat jen jako představu žijící toliko v myslích křesťanů, ale chceme-li ji opravdu plně přijmout a postavit na ni další úvahy, musíme se nejprve pokusit co nejpřesněji pochopit, co se vlastně při Zmrtvýchvstání stalo.

OPRAVDOVÁ SMRT A OPRAVDOVÝ ŽIVOT

Jedinečnost Kristova vítězství nad smrtí je nejtěžší překážkou na cestě k jeho pochopení. Je-li Zmrtvýchvstání opravdu onou událostí, která otevřela lidem třetí cestu k Duchu, pak se nedá srovnat s žádnou jinou pozemskou událostí a jakýkoli pokus o srovnání vede nutně k nesprávnému vysvětlení.

Podle svědectví evangelíí Ježíš opravdu zemřel a poté opravdu znovu tělesně vstoupil do světa živých. To je ovšem kombinace, která ve světě kolem nás nemá obdoby. Známe případy, kdy někdo doopravdy zemřel, ale pak po třech dnech nemohl opět v těle navštívit svět; známe též případy, kdy byl někdo fyzicky spatřen znovu po třech dnech, avšak bez toho, aby mezitím skutečně zemřel. Pokusíme-li se tedy vysvětlit Zmrtvýchvstání na základě svých zkušeností se světem, dospějeme zákonitě k závěru, že buď Ježíšův odchod ze života, nebo jeho návrat z říše mrtvých nebyl skutečný.

S oběma těmito výklady se dnes můžeme setkat. Myšlenku o neskutečnosti Ježíšova návratu do života najdeme u některých moderních teologů a psychologů, kteří svědectví o zmrtvýchvstalém vysvětlují buď jako dodatečně vzniklé legendy, nebo jako bezděčné sebeklamy Ježíšovou smrtí navýsost rozrušených učedníků. K neskutečnosti Ježíšovy smrti se zas přiklání spíše zastánci novodobých alternativních duchovních proudů, vysvětlující ji jako smrt pouze zdánlivou, jako stav klinické smrti, z něhož se člověk nezřídkem opět vrací do života, jako smrti podobný

spánek zasvěcenců nebo jogínů. Oba výklady však mají společné to, že neberou vážně svědectví těch, kteří událostem na Golgotě stáli mnohem blíže než my. Zprávy o smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista byly ještě za života některých pamětníků sepsány v podobě, kterou dodnes známe z evangelií. Popisy velikonočních událostí se šířily nejprve od úst k ústům a posléze opisováním ještě v době, kdy neexistovala žádná centralizovaná církevní moc, která by je mohla zmanipulovat, a všechny shodně zdůrazňují, že Ježíš skutečně vstal z mrtvých a fyzicky předstoupil před své učedníky. Nejzřetelněji to popisuje evangelium připisované lékaři Lukášovi:

Zatímco o tom mluvili, stanul mezi nimi on. Byli vylekaní a plni strachu, a tak si mysleli, že vidí ducha. Tu jim řekl: „Proč jste zmateni, a proč do vašich srdcí vstoupily takové myšlenky? Pohledte na moje ruce a nohy, že jsem to já. Dotkněte se mne a vizte; vždyť duch nemá maso a kosti, jako mám já, jak vidíte.“ Když stále radostí nemohli uvěřit a divili se, řekl jim: „Máte tu něco k snědku?“ Dali mu kousek pečené ryby; vzal si ho a před jejich očima ho snědl.

Většině přímých pamětníků těchto událostí pravděpodobně ani nepřišlo na mysl, že by někdo mohl pochybovat o skutečnosti Ježíšovy smrti, a proto nacházíme její opravdovost podtrženu jen na jediném místě v Janově evangeliu, zato ovšem s mimořádným důrazem:

Když přišli k Ježíšovi a viděli, že již zemřel, kosti mu nelámali, ale jeden z vojáků mu svým kopím probodl bok, a hned vyšla krev a voda. A ten, který to viděl, to dosvědčil, a jeho svědectví je pravdivé; on ví, že mluví pravdu, abyste i vy uvěřili.

Na rozdíl od jiných míst popisujících Ježíšovu smrt se zde evangelium nespokojuje s prostým konstatováním, že zemřel, ale připojuje očitě svědectví, že z těla ukřižovaného „vyšla krev a voda“, tedy že již nastaly nevratné fyziologické změny, které jakoukoli zdánlivou smrt vylučují.

Svědectví o skutečné smrti a skutečném zmrtvýchvstání Ježíše Krista samozřejmě můžeme zpochybňovat. Můžeme říci, že svědkové se v prvním nebo ve druhém případě zmýlili; můžeme si myslet, že správně nerozpoznali mysterijní smrt a měli ji za skutečnou, nebo že přelud zmrtvýchvstalého Ježíše vzniklý v rozrušené duši mylně považovali za fyzický vjem. V obou případech se však takovouto pochybností stavíme nad svědky tehdejších událostí, přisuzujeme jim roli nevědomých, kteří nedokázali pochopit, co vlastně vidí, a kterým my z pozice moudřejších dokážeme všechny jejich zážitky náležitě vyložit.

Takový postoj nám umožní, abychom bez rozporů vysvětlili Zmrtvýchvstání v souladu s našimi ostatními zkušenostmi. Pokud se ovšem svědkové nemýlili, pokud Zmrtvýchvstání proběhlo skutečně tak, jak nám dosvědčují, pak nám tento nadřazený postoj zabránil, abychom poznali pravdu. Proto se musíme nejprve pokusit vysvětlit Zmrtvýchvstání tak, jak je popisují tehdejší svědectví; teprve když touto cestou řešení nenalezneme, budeme mít právo uvažovat o případných omylech svědků.

VLÁDA NAD TĚLEM

Ve svých úvahách o původu hmoty z Ducha jsme dospěli k pochopení, že tvary tělesného světa jsou vlastně ustrnulé duchovní procesy. Všechny přírodní formy jsou

z tohoto hlediska přímým obrazem působení Ducha. Tento obraz v prapočátku přesně odrážel aktuální stav Ducha, avšak během dalšího vývoje se osamostatnil a ustrnul. Jeho tvary přestaly odpovídat Duchu v jeho současném pohybu, ale odrážely stav minulý, získaný v době, kdy bylo spojení s Duchem ještě živé. Hmota přestala ke své existenci vyžadovat stálé působení Ducha, ale zároveň začala Ducha omezovat.

Jako všechny ostatní formy hmotného světa, je i lidské tělo ustrnulý tvůrčí proces Ducha. I ono při svém vzniku odráželo skutečný stav lidského ducha, ale pro svou hmotnou existenci potřebovalo stálou duchovní aktivitu. Pak se začalo vůči duchu osamostatňovat a postupně získalo schopnost trvání i bez jeho přítomnosti. Lidský duch byl oproštěn od nutnosti vytvářet si tělo stálým tvůrčím úsilím; mohl se o tělo opřít jako o hotovou skutečnost a své síly použít k jinému konání. Tím se ovšem stal na těle závislým – přivykl bytí v pevném těle, a tak ho začala spoutávat tělesná omezení, přestal si sám utvářet tělo podle svých aktuálních potřeb, a tak tuto schopnost ztratil.

Tvůrčí síly, které daly z Ducha povstat hmotě a z lidského ducha lidskému tělu, jsou v člověku stále přítomny; člověk nad nimi pouze ztratil vládu. Neztratil ji však definitivně; cíleným úsilím si ji může znovu vydobýt. Může ovládnutí svých tvůrčích duchovních sil cvičit a krok za krokem se stát opět pánem všeho, co v něm působí. I síly, které jsou dnešnímu člověku skryty v hloubkách nevědomí, se tak mohou znovu podřídit lidské vůli.

Představme si člověka, který takto ovládl všechny duchovní síly působící v jeho duši i těle. Takový člověk dokáže svou vůlí řídit všechny své tělesné pochody, tep svého srdce, činnost svých útrob. Ovšem i sama stavba jeho těla mu nyní podléhá – ovládá síly, které vytvořily jeho tělesná ústrojí, jeho buňky, ba i samy látky, z nichž se jeho tělo skládá. Kdyby nyní tento člověk přikázal svým tvůrčím silám, aby přestaly v jeho těle působit, jeho tělo by se rozpadlo na hmotu prostou vši struktury, na »prach země«, v němž Bůh před věky promítl svou ideu Člověka; jakožto pán nade všemi tvůrčími silami by tím ovšem o své tělo nepřišel, ale mohl by si je opětným soustředěním těchto sil znovu vytvořit. Nové tělo, které by tím získal, by bylo opět hmotné, ale neodráželo by již minulý, nýbrž současný stav jeho ducha, ba mohlo by se odhmotňovat a zase zhmotňovat vždy v podobě, která by vyhovovala momentální potřebě.

Právě takové tělo připisují svědkové zmrtvýchvstalému Kristu. Evangelia vyprávějí, jak se náhle zjevoval a zase mizel, jak procházel zamčenými dveřmi nebo vystupoval v různých podobách. Tvrzení svědků, že takto proměnlivé tělo bylo zároveň natolik hmotné, že bylo schopno přijímat potravu, se většinou považuje za rozpor; předpokládáme-li však, že Ježíš Kristus získal skutečnou nadvládu nad duchovními silami celé lidské bytosti, nacházíme právě v tomto domnělém rozporu potvrzení svých úvah. Ovšem i další, jinak jen těžko vysvětlitelné údaje evangelií dostávají z tohoto pohledu svůj jasný smysl – vyjasňuje se nám například, co se stalo s mrtvým tělem Ježíšovým v hrobě, nebo proč se Maří Magdaléna zprvu nesměla dotknout Zmrtvýchvstalého. Přirozené hmotné tělo, které jinak existuje ještě delší dobu po smrti, než se úplně rozloží a splyne s okolní přírodou, se v případě Ježíše Krista zcela rozpadlo během necelých dvou dnů tím, že se z něj vyvázaly všechny duchovní

síly, které mu dávaly jeho strukturu a funkci. Síly uvolněné ze starého těla Kristus soustředil k vytvoření těla nového, které ve hmotě plně odráželo ducha.

Byl to bezprecedentní čin, těžký zápas se silami přirozeného vznikání a zánikání, v němž se Kristus z ducha postupně probíjával až na fyzickou úroveň. Když ho brzy ráno na velikonoční neděli spatřila Maří Magdaléna, nebyla tato cesta ještě ukončena. „Nedotýkej se mě, ještě jsem nevystoupil k Otci,“ říká Kristus své učednici – posečkej, ještě jsem nedosáhl úrovně všepřonikajícího Ducha, který je ve své duchovnosti zároveň hmotný; ještě se mě nemůžeš dotknout, ještě nejsem hmatatelný, ba mohla bys pokusem o dotek zmařit dokončení tohoto velikého díla.

A MY?

Vezmeme-li tedy dochovaná svědectví o zmrtvýchvstání Ježíše Krista vážně, zjistíme, že údaje, které by povrchní pohled mohl považovat za nesrovnalosti nebo rozpory, jsou právě ve své domněle nesprávné podobě klíčové pro pochopení toho, co se na Golgotě událo. Zmrtvýchvstání se nám ukáže jako čin zřetelně přesahující všechno, co vykonali velcí duchovní mistři předchozích věků; zatímco oni dospěli k přemožení hmotného otroctví, Ježíš Kristus došel dál – až k úplné nadvládě lidského ducha nad hmotou.

Jedinečností Kristova činu se dá dobře vysvětlit přelom, který po Zmrtvýchvstání pozorujeme takřka ve všech náboženstvích. Od tohoto přelomu je svět proniknut Kristem, skrze něhož může každý člověk najít cestu k Bohu. Jak ale takové nacházení cesty skrze Krista vypadá? Dobrá, Kristus přinesl světu vykoupení. Co ale máme učinit, aby se toto vykoupení projevilo i na nás jakožto jednotlivých lidech? Tuto otázku jsme si položili již v minulé kapitole; pohled na Zmrtvýchvstání, o který jsme se právě pokusili, by nám měl pomoci nalézt na ni odpověď.

Milan M. HORÁK